

Etnografinen ote ja eettiset näkökulmat vuorovaikutusaineistojen keräämisessä ja analyysissä

Laura Eilola (Tampereen yliopisto)

Esitelmässäni tarkastelen etnografista otetta ja eettisiä näkökulmia videoitujen vuorovaikutusaineistojen keräämisessä ja analyysissä. Lähestyn tätä teemaa pohtimalla väitöskirjani menetelmällisiä ja eettisiä ratkaisuja. Väitöskirjani oli pitkittäistutkimus, ja osallistujat olivat maahanmuuttaja-aikuisia, jotka tarvitsivat tukea luku- ja kirjoitustaitojen oppimisessa. Keräsin aineistoni videoetnografisesti ja osallistuvan havainnoinnin keinoin. Pääasiallisena analyysimenetelmänäni oli multimodaalinen keskustelunanalyysi.

Multimodaalisessa keskustelunanalyttisessä tutkimuksessa tarkastellaan toistuvia vuorovaikutuksen ilmiöitä, ja analyysi pohjautuu autenttisissa vuorovaikutustilanteissa nauhoitettuihin videoaineistoihin. Esitelmässäni havainnollistan, miten etnografisen tutkimusotteen yhdistäminen keskustelunanalyttiseen tutkimusprosessiin vankentaa ymmärrystä tutkittavien ilmiöiden olennaisuudesta ja tukee analyysiprosessia (Eilola 2023). Aikaisemmassa tutkimuksessa on esitetty, että etnografinen ote voi täydentää analyysia ja auttaa joskus havaitsemaan seikkoja, joihin keskusteluntutkimuksellisen mikroanalyysin avulla ei päästäisi käsiksi (Waring ym. 2012). Pohdin omaa tutkimusprosessiani suhteessa näihin näkökulmiin.

Etnografisesta otteesta on hyötyä tutkimusprosessille myös eettisestä näkökulmasta, koska osallistuva havainnointi ja videoaineiston kerääminen pitkällä aikavälillä auttavat luottamuksellisen suhteen rakentumisessa osallistujiin. Kun tutkittavan ryhmän kanssa viettää pitkän ajan, tutkimuksesta on mahdollista tiedottaa toistuvasti. Myös suostumuksia on mahdollista pyytää prosessin aikana uudestaan, kun osallistujien ymmärrys tutkimuksesta lisääntyy. Väitöstutkimukseni osallistujien tapauksessa haasteita osallistujien ymmärrettävään informointiin aiheutti erityisesti yhteisten kielellisten resurssien rajallisuus ja osallistujien rajalliset valmiudet vastaanottaa tietoa kirjallisesti. Tutkimusidean toistuva selittäminen tutkimusprosessini aikana lisäsi tutkimuksesta informoinnin kerrostuneisuutta ja teki tutkimuksesta näin heille ymmärrettävämmän.

Esitelmässäni tarkastelen etnografista otetta ja eettisiä näkökulmia vuorovaikutusaineistojen keräämisessä ja analyysissä tutkimus- ja aineistoesimerkkien avulla. Lopuksi pohdin etnografisen otteen hyötyjä ja haasteita erilaisten vuorovaikutusaineistojen näkökulmasta ja niiden suhteutumista keskustelunanalyysin perinteeseen.

Lähteet

Eilola, Laura (2023). *Aikuisten luku- ja kirjoitustaitoon tukea tarvitsevien suomenopiskelijoiden vuorovaikutuskompetenssi ja sen kehittyminen luokkahuoneen ja arjen vuorovaikutustilanteissa.*

Artikkeliväitöskirja. Tampere: Tampereen yliopiston väitöskirjat 762. Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta. Kielten tohtoriohjelma. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2808-5>

Waring, H. Z., Creider, S., Tarpey, T., & Black, R. (2012). A search for specificity in understanding CA and context. *Discourse Studies*, 14(4), 477–492.